

Oči, krásné oči...

Chicažská povídka.

"Tak proč jste si ji tu nevyhledal?"

"By god," zvolal Benda. "Což pak jsem to věděl? Odstěhovali se z Boleslavi do Plzně... a konec se všim. Já měl na krku maturitu... času nebylo na více bláznění... Ale ty oči. Nikdy mi nešly z hlavy. Víte, jako v té básni Pcové. Only thine eyes remained. They would not go,— they never yet have gone. Nikdy ty oči nemohou mi vyjít z paměti, — ještě nevyšly... An deine blauen Augen gedenk' ich allewerts: Ein Meer von blauen Gedanken ergisst sich neber mein Herz... Kolikrát to modré moře zalilo moje myšlenky... a nad ním ona se vznášela už jen jako fantom, a nie nezdálo se navědčovat, že druhdy byla skutečností... A teď..."

Rozčilením jsa přemožen, Benda na okamžik zamkl.

"Oči, krásné oči," vydechl, "Dokonce i básně jsem na ně psal, bah... ale místo básní..."

Hartman oživil:

"Oči, krásné oči... svět se točí, ... na obočí... kam jen vkročím, ... do vrkočí... che, che..."

Bendovi náhle bylo, jakoby ho někdo polil studenou vodou.

"Nenamočí... v kolotoči?" do dal odkládaje korekturu. "Hartmane, nezapomínejte, že naše tělo i duše jsou něčím povinni svému sádku. Mravní závazky zakazují vám dodávat si vzhledu vtípného člověka. I otázka chleba. Mozek je nepotřebná látka v českoamerické žurnalistice; surrogát stačí. Naopak, mozek by škodil. Hleďte si svého cikánského krále... vlastně, nemůžete pochopit, jaké ona měla oči."

Pak vzal do ruky ještě na okamžik korekturu.

"Triadvacátá a Kędzie," zamumlal. "Triadvacátá a Kędzie."

Pomalu došel ke skříní. A oblékaje kabát tiše si pískal cosi, co nikdy nebylo nikým složeno.

II.

Už nesmělo; ani větru nebylo. Ale snít přece jen neležel zticha a nehybně. Hlasy minulosti po něm bloudily a Benda jim naslouchal, šlapaje po bílé, kypré ploše, jež skrývala. A odlesky světla po něm taneovaly. Proto tedy nebylo tu ticha ani nehybnosti. Lidé, kteří míjeli Bendu, ... vozy a elektrické káry, jež hloučely středem ulice, ... všechno ostatní mimo hlasy minulosti, taneující světla a snůh, všechno nemělo významu. To všechno pro Bendu jaksi neexistovalo. A tím asi bylo by si lze vysvětlit, proč zapomněl se zastavit na rohu, vyčkat káry a ukrátkit si cestu. Hlasy minulosti a taneující světla ho vedly ulicí, poddávajíc se docela tomu vedení, jakoby iniciativa v něm nadobro odumřela.

"Oči, krásné oči," mumlal si, "he, he, ... do vrkočí. Snad i točí... Nepamatuju se, ... prokláté, ... nepamatuju se už na nic. Bibnu. Není divu. Právo života. Jen ty oči, k čertu. They would not go, ... they never yet have gone. A pomyslejte si, že za chvíli mám je spatřit! Triadvacátá a Kędzie... Chválně známý krejčí Kubiček... Lux aeterna luceat ei... Oči, krásné oči..."

Zarazil se na okamžik v samohlavě. A zase mu letěla hlavou sněhová myšlenka. Ano, skutečně je to podivné, přímo přírůn. Af si vzpomíná čehokoli, nevzpome. Už, k čertu, ani latinské citáty, jimiž paradoval v počátcích

své novinářské kariery, ... cheche, kar-ri-ery, ... už ani ty nejsou na skladě. Zásoba vyčerpána. Gutta cavat lapidem, ... ano, to si ještě pamatuje. Z francouzštiny: Le roi e mort, vive le roi ... z italského: Lasciate speranza ... a tak dále... z němčiny: Morgen, morgen nur nicht heute... cheché... Je to vlastně všechno k smíchu... Bláznivé myšlenky... Z řečtiny? Nie, docela nic. Ménin acide theos, tak nějak... ale napsat by toho nedovedl... Všechno ztraceno... che, che... Je příjemno cítit, že nicoho už nemůžeme pozbyti. Ale k čertu, jak byla ta básnička, kterou tehdy napsal a jejíž oči? Bohužel, bylo v ní "do vrkočí," — ne lze toho popřít; ovšem, tehdy ještě nebyla ta slova vyslovena odulými rty Hartmanovými; to jest jednou omlouvou... Oči, krásné oči...

Do někoho vrazil: "I beg your pardon, your Majesty!" zahučel, poznáváje probuzenou polovici své duše v onom, jehož div nepovalil, polského, špinavého, mastného žida. "Ješče Pholska nezghinela?"

Ale v příštím okamžiku vrčel žid se vším pestrým životem Dvanácté Ulice zmlél mu s očí, a zbyly jen hlasy a světélka a snůh...

"Bah, bah," odplivl si, krčíc hlavu mezi ramena. "Tíse mrzne. Půjde-li to takhle, v devět hodin bude dvacet stupňů pod nulou... K čertu, srdce by mohlo pohodlně umrznout při dvaceti pod nulou... Oči, modré oči... Blauen Gedanken... Za chvíli je uvidím v realitě. A pak ze sny se ne-realisují... Bah, bah..."

Pokusil se usmát, ale cítil, že pokus hanebně selhal.

"Báseň, k smíchu, báseň!" zavřel polohlasitě. "Místo básně ní kdybych byl raději..."

Umkl; vlastně byl umlčen. Hlasy minulosti ho unčely. Tak zřetelně to všechno viděl... bůh ví, jak ještě nikdy v té době, co se protloukal "českou Amerikou." Osm let je tomu, co mu zmizely její modré oči, plných osm let; ba více, než osm; příštího leta bude tomu devět let. O něco, o pramáličko méně než věčnost a o něco více, než kolik třeba, aby srdce bylo zašlapáno, duše udupána... Půl devátá roka...

Tehdy byl oktávánem... Už před tím mladá paní Kubičková byla jeho snem; její plovavá hlava jej obletovala, seděla nad Odysseou, její oči dívaly se naň z logaritmických tabulek, její hlas daleko logičtěji zněl do jeho meditací, než filipický Demostenovy a nuda Ciceronova, k nimž oběma bylo ostatně nutno hledat slovíčko, zatím co srdce překládalo Elsin hlas ex abrupto. Vlastně, Elsa byla jeho první láskou dříve ještě, než stala se paní Kubičkovou; bohužel, její jméno bylo tenkrát velmi prosaické; že "stečna Buchtová" nevyvolává žádných zvlášť konzervních představ, pokud jde o něhu ženských pŕavubů, uzná i optimista. Vedle toho, maloměstská kráska byla asi tři leta starší jeho, ... což znamená, že její oči přehlížely i oktávány a právníky z prvního roku; filosofové docházeli tehdy k uplatnění před jejíma očima až čtvrtým rokem universitních studií, ubohý Benda byl v té době teprve kvintánem. Tak se stalo, že slečna Elsa Buchtová ani nevěděla o "první lásce," jíž v ní měl snívý hoch kaštáncových kadeří, velikých zadumaných očí, s inkoustovými skvrnami na prstech, chůlící s bromádkami školních knih

pod pažďi dleko sklíčeněji, než bychom si představovali galejníky vlekové těžké koule třeba na obou nohách... Právníci jsou příliš veliká váha, filosofové jsou velikým sňhem malé budoucnosti; krejčí Kubiček byl nepatrně vypadající, ale dokonalou zárukou blahobytu, a tak slečna Buchtová se rozloučila s poesíí svého rodného jména i přizpůsobila poesíí jména manželova. Bylo jí při tom pochovati tři sny; vzdala se touhy býti "paní doktorovou," snažila se zapomenout, že jméno jako paní Bergerová neb Bauerová nebo Bernardová jest jí prozatím nedosažitelné, i bylo jí spokořit se s pleší páne Kubičkovou, jíž, jež snila o dlouhých, načechraných vlasech... Za to se ocitla v teple. Tak aspoň zněla jízlivě vtípná pomluva, tehdy apostrofovaná její snátek... Když jako oktáván Benda se dostal na byt ke Kubičkovým, pro přátelství, jež bylo mezi Kubičkovou a jeho matkou, jeho vlasy byly dlouhé a načechrané tak, že duchaplnost profesorů k nim směřovala nejmeně polovinou svých vtípných poznámek. Oči paní Kubičkové byly stejně modré a krásné jen trochu koketnější a odvážnější; její formy poněkud vyvinutější a ještě vábnější; její vlasy ještě zlatější... Její duchaplnost byla seevičena několikaletou praxí ve flirtování s universitány, ale zářlivost páne Kubičková nedovolovala udržovati ji v lesku a přihlázovati dle běžné módy a měnicích se vkusu. A tak Benda přišel právě v čas do života paní Elsy...

"Gaš!" zahučel Benda, došel k této myšlence... "Oči, krásné oči, ... byl jsem jako v kolotoči... Zarazil se. "Blázen se tak ne-plahočí!" vzdychl ironicky sám k sobě. "Zapomněl jsem, že je jistě zřezání, jež za pět centů umožní mi dostat se k mým ideálům bez oznobení na noze... Vedle toho kuří oko bolí. Kędzie a Triadvacátá... to je hned u Berinerovy Úžiny blízko Aljašky... doufáme že ta část světa není dosud docela zavanuta sněhem, že najdu dřevěný chodník a že jím nepropadnu... Bylo by nemilé přijít pozdě... Paní Kubičková se možná zreformovala a má někoho v záloze..."

Přeshlápne na rohu a vyhlížeje káru, na kterou čekal, Benda se nahlas zachuchtal. Vedle něho stojící dvě "shop-girls" podívaly se na sebe a jedna z nich polohlasně poznamenala tvrdou americkou češtinou:

"To se směje ten blázen?"

Druhá letmo se očima dotknuvši tváří Bendových odvětila:

"Say, ... což je-li to Čech?"

Kára, na níž Benda čekal, zastavila se na rohu před ním. Děvčata se nehýbala. Benda lehko posmekl klobouk a usklíbil se.

"Odpusťte, mé dámy," zvolal, "ale mně zemřela dnes tehyně."

A skočil do rozjíždějící se káry. "Co se směje ten blázen?" opakoval si v duchu. "Jako by tu nebylo něco k smíchu! Romantika v dnešních poměrech má vždy trochu směšnou přehluš... A toto prování romantikou až povážlivě. Půldevátá roka vzpomínání na modré oči a nevědět, kam se poděly. A jednoho zimního večera, kdy chladno je venku i v duši, dovědět se z čista jasna, že tento večer je prvním, kdy modré oči přestaly být majetkem kohosi, jenž nikdy nezmočil se duše... Br... romantika... a ani do smíchu mi už nad ní není!"

Benda přeshlápne na platformě, jíž občas s větrem snůh provanul, ale nechtělo se mu vejít dovnitř a tlačit se v směsíci lidí, mezi nimiž, dost možná, byl by se našel někdo, kdo znae ho, pokládal by za svou povinnost vyjádřit mu při nejmenším své úhle-

dy o večerním počasí, po případě, byl-li by to Čech, o věcech ještě příšerněji nudnějších.

(Pokračování.)

Z BÁSNÍ F. ŠRÁMKA.

Naposled.

Jak už to bývá, když je to naposled, neteší svět, neteší svět, a já přišel, bych a bohem dal, tomu, co jsem mnoho miloval, nepříšel jsem rozbolet, ani abych žaloval!

To bývá tak, ruce jsou již studené, však srdce ne, srdce ne, rukám se chce jen kopat už hrob, zanést kam srdce, nenechat stop, že každý je rád z kamene, že každý by rád kop...

Seděl jsem u okna, díval se ven, přšlo tenkrát, hořký byl den, a já si septal: po boji odpočívaj v pokoji, žádná, bože, žádná z žen už mé srdce nezhojí...

PRVNÍ PADESÁTKA.

V Avaloně, dne 28. července.

Když ve glosse "Kletba lhovostnosti" vyzval jsem k sbírce na pomník Havlíčkův v Chicagu, nemohl jsem se zbavit dojmu, že dělám smutný pokus a že si stržím fialku. Ze ukázu sám marnost svého téměř jednorozhodného papírového zápasu o oěistu... Nikdy v životě nezklamal jsem se příjemněji: Dříve, než čtenáři dostali do rukou druhou výzvu, sešla se padesátka, hlavně z Nebrasky.

A teď stojíme před nepopíratelným faktem: materiál k něčemu dobrému, k nějakému dílu tu jest. Že až posud nebylo ho řádně využito, je tedy vinou těch, kdo se samovolně vtačili na přední místo, nemajíce schopnosti vzdělávat lid, povzbuzovat k práci, a spojiti dobré vůle jedinců, kde jde o národní čin; že až posud ty dobré stránky nebyly plněji uplatněny, je tedy vinou těch, kdo zmanopolisovali výchovu lidu a jeho vedení, nemajíce dosti poctivosti, aby aspoň jako vedlejšího účele hleděli si mimo výdělek i duchovního prospěchu lidu.

Tak upřímně, jako dříve jsem četl levity českoamerického čtenářstvu, nyní se mu obdivuji. Soudě dle posavadního úspěchu, skoro jsem nachýlen věřiti, že to dotáhneme na stovku. A stane-li se tak, odnesu si jeden z nejsvětějších dokumentů, který ve staré vlasti bude Čechům americkým vždy sloužiti ke cti. A jsem nekonale povděčen tomu okamžiku, kdy jsem se rozhodl zkusiti, kam až sahá přátelství mezi mými čtenáři a mnou; vyjasnilo to trochu moje zasmutnělé obzory v českoamerickém světě... Můj úsudek nyní bude méně "jednostranný".

Výsledek čtyř sbírek jsem obdržel, jež ukazují, že nápad p. Dvořákův (z Hopkins, Minn.) byl myšlenkou i jiných dobrých duší.

První dopis, z Homingfordu, Neb., datován je dnem 19. t. m. Zní takto: "S radostí účastníme se Vaší sbírky na pomník nesmrtelného našeho Havlíčka. Tito přispěli: Josef Čiviš, si. Ant. Plaňanský, Václav Plaňanský, Josef Plaňanský, Amos Plaňanský, Václav Turek a moje maličkost po 50 centech, — pi. Veronika Plaňanská, Václav Plaňanský, Josef Plaňanský, Amos Plaňanský, Václav Turek a moje maličkost po 25 centech, — celkem \$4.75. — Při příležitosti pokusím se o další sbírku. S krajanským pozdravem Stanislav Čiviš, sběratel."

Tři další dopisy jsou vesměs datovány dnem 23. července.

Pan Tomáš Jicha z uvědomělého nebrasského městečka Milli-

gan, píše pod tištěným ohlavením Řádu Řábi, čís. 27 ZČBJ, takto: "Přicházím s malým pakatyčkem, s částkou pouhých \$3, kterou jsme s p. Kamilem Ondrákem sebrali mezi zdejšími lidem. Je to práce některými lidmi! Člověka to bolí a časem už mrzí, když vidí tu neochotu a slyší ty vytáčky. Pokusíme se ještě něco sebrati. Posud přispěli tito: Alois Šule, Tom. Jicha a Kamil Ondrák po půldollaru, Jos. Jirkovský, Frant. Jiran, J. V. Kotos, F. A. Plaček, Anton R. Čečil a Jos. Švinda po 25 centech, — celkem \$3."

Pan Frank Rejcha z Hallam, Neb., jenž podle všeho vedle politiky, kde mu přejeme zdaru, hledí si upřímně i národního života, píše jak následuje:

"Zasílám Vám pět dollarů na Havlíčkův pomník, na něž složili se tito krajané: Frank Chrastil starší i mladší, Antonín Chrastil, J. S. Chrastil, Ben. Chrastil, Václ. Smith a A. B. Janeček po 50 centech, Vinc. Chrastil, Jos. Smith a Frank Košťál po 25 centech a Fr. Rejcha 75 ctů. — Přeju Vám mnoho zdaru."

A konečně, p. Edw. Spinler z Twist, N. Dakoty píše:

"Dne 22. t. m. měli jsme tu přátelský sjezd okolních českých farmarů, na němž vzpomenu i pomníku Karla Havlíčka Borovského. I uspořádána byla sbírka p. Fr. Duškem ml. po fečí, kterou jsem proslovil k povzbuzení krajanů. Tito přispěli: L. Kučera, B. Ryšavý, J. Pecháček, W. Hartl a Fr. Dušek starší po 25 centech, Ferd. Kovář 35c, Fr. Dušek ml. 30c, A. Maixner 50c, Edw. Spinler 60c a F. R. Dušek \$1, — tedy celkem \$4."

Až dosud sbírka dostoupila \$51.66... Budeme mít do 14 dnů — stovku?

...

Takové čtyři dopisy stačí už k radosti, myslím. Ukazují nad všechnu pochybnost, že obětavost je mezi americkými Čechy, a že smysl pro národní povinnost není tak odumřelý, jak bý se zdálo, kdybychom soudili poměry jen dle nespisů, jež tu i tam čteme v dopisech, otiskovaných na př. ve "Svornosti", — a kdybychom dle krvavého publika představovali si celou českoamerickou obec čtenářskou. Je nutno rozdělti široké vrstvy našeho svobodomyšlného lidu v Americe ve dvě třídy. Ta jedna čte krváky, pije hodně piva, nadává na víru surovými slovy, nadává na národní žebrotu, vykrukuje se z národních povinností, žvaní nesmysly o staré vlasti, pomlouvá sousedy a kde může, podrývá klid ve spolecích, ničí národní práci, a snaží se podkopat vyhlídky na zvolení každému Čechu, který "běží" pro nějaký úřad... Tato část má slov vždy na pytle a tropí hluku, co jí možno. Ta druhá část dělá opak ve všech bodech, jež jsme označili, — je zticha a když se udá příležitost, skutkem osvědčí své české srdce, českou duši... Jáme šťastni, že lze nám pokládati většinu svého čtenářstva za lidi tohoto druhu...

A ještě k jednomu krásnému zjevu obracím pozornost laskavého svého čtenáře: že na př. pět Plaňanských, jak se zlá, z jediné rodiny, tři Duchonové a dva Čivišové přispěli v Homingfordu, — šest Chrastilů a dva Smithovy v Hallam, tři Duškové v Twist... Připomíná mi to šlechtný dar čtenářské rodiny wiliberského Adolfa Becka... A přeji si, aby takových Becků, Plaňanských a Chrastilů bylo mnoho, mnoho... Pak nebylo by ve vyrůstání nové generace mnoho smutku úplného národního zániku...

A teď s novou nadějí, radostně a důvěřivě... do druhé padesátky!

J. H.